

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΑ**
Ημερομηνία: Κυριακή, 12-12-2010
Σελίδα: 8,9 (1 από 2)
Μέγεθος: 1785 cm²
Μέση κυκλοφορία: 22970
Επικοινωνία εντύπου: (210) 4808000
Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ



ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ανάμεσα στον ήμερο και την αμαρτία

Τα ερωτικά κείμενα του Παπαδιαμάντη δοξάζουν τη φύση και την αγάπη

Της **ΤΙΤΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥ**

Το Παπαδιαμάντη η καρδιά πολύ είχε ποθήσει μια τυπωμένη συλλογή με διηγήματά του, αλλά εις μάτην. Οι εκδόσεις, απανωτές, ήρθαν λίγο μετά τον θάνατό του. Ακολούθησαν οι ανθολογίες, προσωπικές επιλογές διηγημάτων αρχικά, θεματικές τις τελευταίες δεκαετίες, η κριτική έκδοση των Απάντων του από τον Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλο, που στη συνέχεια ψηφιοποιήθηκε, η κανονικοποίησή του, μέσα από τα σχολικά προγράμματα. Υστερα ήρθε ο καιρός και ο ντόρος των μεταφράσεων. Τίποτα όμως δεν άλλαξε το κυρίαρχο στοιχείο στην πρόσηψη του: κατεξοχήν ποιητικός, ο Παπαδιαμάντης διαβάζεται πάντα, ειδικά από τους νεότερους, όπως η ποίηση, κυρίως μέσα από ανθολογίες, που αναδεικνύουν νήματα λιγότερο και περισσότερο φανερά που διατρέχουν και ενοποιούν τα διηγήματά του, εμμενές, σταθερά υφολογικά στοιχεία. Το ενδιαφέρον τους πάντα συνταρτάται με τη ματιά του ανθολόγου. Κι ετούτη εδω που σήμερα κρατάμε στα χέρια μας είναι ιδιαίτερος ενδιαφερόμενος, καθώς ο ποιητής Χριστόφορος Λιοντάκης διάλεξε ως άξια ένα στοιχείο ιδιαίτερα σύνθετο στον Παπαδιαμάντη: τον έρωτα.

Για τη ζωή του κανείς δεν μπορεί να πει. Στα έργα του, κάνει λόγο για κυνέρωτες (στο «Όνειρο στο κύμα» λόγου χάριν), σαν αυτούς που λαμβάνουν χώρα στο τελευταίο διήγημα της ανθολογίας του Λιοντάκη, «Το ιδιόκτητο». Τον οίκο ανοχής μιας παπαδοπούλας, που τον διευθύνει με προσευχές και παρακλήσεις, όχι για συγκώρευση δική της, αλλά των άλλων που την κατατρέχουν, αυτήν που τέτοιες συνθήκες παρέχει τα κορίτσια της! Οποιοσδήποτε ο Παπαδιαμάντης δεν έχει κιούμιο, θα έχει άδικο. Και ο Λιοντάκης φροντίζει να το αναδείξει, κλείνοντας την ανθολογία του με το ταρτουφικό έμψευστος εξαιρετικό αυτό διήγημα.

Η θέση του Λιοντάκη είναι ότι ο



Ερωτικός Παπαδιαμάντης
 Ανθολόγηση - Εισαγωγή:
 Χριστόφορος Λιοντάκης
 Εκδ. Πατάκι



Ο Παπαδιαμάντης υποφέρει από μια κρυφή πληγή, που διαρκώς ματώνει. Μια πληγή την οποία περιφέρει στα καπνελιά, στην ευεργετική, στοργική ζεστασιά των ταπεινών χώρων.

Παπαδιαμάντης υποφέρει από μια κρυφή πληγή, που διαρκώς ματώνει. Μια πληγή την οποία περιφέρει στα καπνελιά, στην ευεργετική, στοργική ζεστασιά των ταπεινών χώρων. Την εμπιστεύεται στους λιγομίλητους, εκέμυθους θαμώνες τους, που ξέρουν να αποδέχονται και να σωπαίνουν.

Δεν είναι λοιπόν κοσμοκαλόγερος, αλλά άνθρωπος πονεμένος, που παλεύει να παρηγορηθεί με τη γραφή για όσα του λείπουν και όσα διακαώς ποθεί. Κανείς δεν ξέρει και κανείς δεν μπορεί να πει περισσότερα από τα κείμενα τα ίδια, τα διηγήματα που μαζί με τις μεταφράσεις συγκροτούν ένα σώμα που μιλάει για το άλλο, το θνητό σώμα, το σπαρασσόμενο από τα πάθη και τις αναστολές, καλύτερα από οποιονδήποτε κριτικό. Κι ως ήταν πολλοί αυτοί που νωρίς κατάλαβαν την πολυπλοκότητα της παπαδιαμαντικής οπτικής, όπως ο Τιμωρ Μαλάνος: «Εζήσε βέβαια και ο ίδιος σε «τα θεσπέσια εκείνα κελαιδάματα, τα τραγούδια του Θεού», αλλά η ψυχική του βαθιά συνάμα εις δολοφάντρισσα, ψυχική μεσογειάκη, δεν θα αποκρούσει τίποτα από τον κόσμο της αμαρτίας, πολύ δε λιγότερο απομυθοποιεί [...] προλήψεις και δεισιδαιμονίες των απλοϊκών ανθρώπων».

Ο Λιοντάκης δεν μπορεί παρά να συμφωνεί, αλλά και τα διηγήματα που έχει συμπαραθέσει το επιβεβαιώνουν: οι ήρωες του Παπαδιαμάντη σπαρασσονται ανάμεσα στον ήμερο και την αμαρτία, παίζουν παιχνίδια στην συνειδησή τους, αγαπούν τη φωτιά που τους καίει και τους λιώνει. Έχουν συνείδηση της θέσης τους, από το βοσκόπουλο στο «Όνειρο στο κύμα» που φαντάζεται τι θα πάθει από τον κυρ Μόσκο ως τον Μαθίο στη «Νοσταλγό». Κάνουν τη μοναξιά τους σκόμμα, όπως στην «Τρελλή βραδυά». Βλέπουν την αμαρτία τους να ήπταται ως φάντασμα («Αμαρτίας φάντασμα») και κυνηγούν τις μάγισσες να σώσουν τις καλές τους («Ωχ, βασανάκια») ή κυνηγούν τη δεύτερη συμβία τους γιατί τους έδωσε ποικύμιο γυναίκειο να φορέσουν στην εκκλησιά («Ο γάμος του Καραμέτη»). Σε κάθε περίπτωση, όμως, η δράση όλη περνά

μέσα από το βλέμμα, πριν φτάσει και πυρώσει την ψυχή και γίνει μνήμη ανεξίτηλη.

Έτσι, σε όλα τα διηγήματα έχουμε περιγραφές εξιδανικευτικές που απλώνουν ρυθμικά το συνειρημό τους, επαναληπτικές, με επίθετα σύνθετα μοναδικής ωραιότητας, σε γλώσσα λογιότερη από αυτή της αφήγησής ή από τη λαϊκή των διαλόγων, γλώσσα πολύπλοκη, όπως πολύπλοκο είναι το αίσθημα που περιγράφει.

Περιγραφές αναλυτικές του κορμιού που αποκαλύπτεται σταδιακά και ο ήρωας σπανίως το αγγίζει, όπως το «Όνειρο στο κύμα», ενός κορμιού αλαβάστρινου που ο ήρωας το βλέπει εμπρός του, το φαντάζεται, το παρατηρεί από την κλειδαρότρυπα, το θυμάται, το ονειρεύεται, το προστατεύει από τον πόνο του αγαθού από τον οποίο δεν προστατεύεται ο ίδιος, ο λαβωμένος από την άκανθο της μικρής αγάπης, ο πικραγαπημένος. Ο πόθος διαχέεται στη φύση, διαβάζεται στη φύση, συχνά αντεστραμμένα, γίνεται η ίδια η φύση που μετέχει στην αισθησιακή προσδοκία, στο ερωτικό όνειρο, που είναι απατηλό και κάνει το παιδί άντρα, άντρα που φοβάται μην τυχόν και σβήσει η φλόγα, μην τον ελεήσει ο Θεός και πάψει να πονά. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι τα διηγήματα λένε τον παιδεμό του συγγραφέα τους. Το πώς και τα γιατί του παιδεμίου του δεν θα τα μάθουμε. Για κάποιο λόγο ο πόθος, πανταχού παρών και υπέροχα εκφρασμένος, αναστελέεται. Αβυσσος της ενοχής. Μένει η γραφή και η συννααστροφή του Θεού και των απλών ανθρώπων που κλείνουν μέσα τους τον Θεό. Μένουν τα κείμενα που δοξάζουν την ανθρώπινη ατέλεια, χωρίς να κάνουν την αίσθηση του μέτρου, τη συνείδηση του κωμικού που χρωματίζει το τραγικό στις ανθρώπινες επιθυμίες. Μένουν τα γραπτά: «Πληγή δρόσου για τα φλογισμένα μας μέτωπα...», όπως λέει ο Αιμίλιος Χουρμούζιος. ■